

Vassilis Vassilikós (1933-2023)

«...deixar una petita pedra en aquest solar en obres que és la literatura grega moderna»

Lucas Gonzalvo Valls

Imatge: LiFO

Vassilis Vassilikós, nascut el novembre de 1933 a Kavala, ha estat una de les principals veus literàries de les lletres gregues del segle xx. Faríem bé de referenciar els premis amb què va ser reconeguda la seva obra: el 1954 i el 1962 va rebre el premi del Grup dels Dotze; el 1980, el Premi Nacional de Novel·la; el 1977, el Premio Mediterraneo Internazionale a Palermo; i el 2017 el Gran Premi de les Lletres del Ministeri de Cultura i Esports. Ara bé, això són mèrits i reconeixements que ben poca cosa diuen del veritable valor de la seva aportació a la literatura grega moderna.

Tot i que va aparèixer per primera vegada, el 1949, amb la publicació dels seus poemes al diari *Makedonia*, Vassilikós és conegut principalment per la seva prolífica llista de novel·les i narracions breus caracteritzades per l'element autobiogràfic, la reflexió política i social, l'humor i la ironia. De fet, producte d'aquests anys d'adolescència (amb prou feines tenia 16 anys) és la seva primera novel·la, *Les sitges* [*Τα σιλό*, publicada, emperò, el 1976], un relat sobre l'ocupació búlgara de la seva terra natal del 1941 al 1944, circumstància que va obligar la seva família a traslladar-se a Tessalònica, on van viure fins al 1957. D'aquesta època a la capital de la Macedònia central, són *Η διήγηση του Ιάσωνα* [*El relat de Jàson*, 1953], una reflexió, a cavall de la modernitat i el mite grec, sobre els perillosos atractius de la joventut que va ser molt elogiada per la crítica; i *Θύματα ειρήνης* [*Víctimes de la pau*, 1956], una crònica sobre les vides de set joves de Tessalònica en el marc social i històric d'una Grècia devastada per les conseqüències de la Guerra Civil.

Va estudiar Dret a la Universitat de Tessalònica i, del 1959 al 1961, va continuar els seus estudis als Estats Units, en l'àmbit de la televisió (guionatge a la Universitat de Yale i direcció televisiva a la RCA School de Nova York). Després del seu retorn a Grècia, paral·lelament a la seva feina com a guionista i assistent de direcció en produccions cinematogràfiques gregues i internacionals, el 1961 va publicar la seva trilogia *Το Φύλλο, Το Πηγάδι και Τ'Αγγέλιασμα* [*La Fulla, El Pou i L'Angelització*], que va ser guardonada amb el Premi dels Dotze i que, segons Linos Politis, manifesta les principals

característiques de la seva època: la decadència, la confusió, la decepció, la protesta i la fugida.

Tanmateix, és la seva novel·la *Z* (1966), basada en l'assassinat, el 1963, del diputat d'Esquerra Democràtica Unida Grigoris Lambrakis, la més coneguda de totes, principalment per l'adaptació cinematogràfica que en va fer Costa-Gavras el 1969. Entesa pel mateix Vassilikós com un «símbol de pau», la novel·la permet al lector copsar la realitat d'una Grècia que va passar ràpidament de la Guerra Civil a la dictadura dita dels Coronels. Vassilikós, però, quan el 21 d'abril de 1967 es va declarar el cop d'estat, es trobava fora de Grècia, a Múnic, i ja no va tornar-hi, com molts altres intel·lectuals i artistes de la seva època, fins a l'agost de 1974, un cop acabada la dictadura. Fill, també, dels anys de la dictadura és *Γλαύκος Θρασάκης* [*Glavkos Thrassakis*], un text que es mou entre l'autoficció, la novel·la biogràfica, l'assaig i la novel·la policíaca, i que ell mateix va considerar com el seu *magnum opus*, potser perquè el seu procés de redacció el va acompanyar des de principis dels setanta fins al 2017.

Els següents anys proven bé a Vassilikós: el 1977 rep el premi de Palerm per *Ο μονάρχης* [*El monarca*, 1973]; el 1980, el Premi Nacional de Novel·la, tot i que el va rebutjar, per *Τελευταίο αντίο* [*L'últim adeu*, 1979]; el 1981 va assumir el càrrec de director general adjunt de l'ERT, del qual va dimitir, però, el 1984, durant el govern d'Andreas Papandreu; de 1994 a 1996 i de 2014 a 2015 va exercir com a regidor municipal d'Atenes; del 1997 al 2004, per decisió del govern de Simitis, va ser nomenat ambaixador de Grècia a la UNESCO; a les eleccions del 7 de juliol de 2019 va ser elegit diputat com a cap de la llista estatal de SYRIZA i va completar la seva legislatura el 22 d'abril de 2023.

Traduït a trenta-dues llengües, havent escrit i col·laborat en gairebé un centenar d'obres i amb un trajectòria literària i professional que també abraça la traducció, la poesia, el teatre, el periodisme, el cinema i la política, Vassilis Vassilikós va morir fa un any, el 30 de novembre de 2023, als 90 anys.

En català, de les seves obres tan sols podem llegir *Οι φωτογραφίες* [*Les fotografies*], en traducció indirecta de Joan Oliver, ja introbable, publicada en el llunyà 1973.